

“Orhan ÜLKÜLÜ Ankara Tıp Fakültesi’nde uzun yıllar yabancı dil okutmanlığı yapmış Cumhuriyete kol kanat olmuş, şair ve yazarımızdır. Bu anısını çok beğeneceğinizi umduğum için sizlerle paylaşmayı bir görev bildim”. Ali ÖZDEN

Namdar Rahmi Karatay ile Bir Anı

Orhan ÜLKÜLÜ

1942-43 yıllarında Gazi Terbiye’nin yeni adıyla Gazi Eğitim Enstitüsü’nün Fransızca şubesinde öğrenciyim. Haftanın bir gününde okulun edebiyat hariç diğer şubeleri ile birlikte büyük bir konferans salonunda iki saatlik bir Türkçe eğitimi dersi yapılırdı. Bu dersi veren iki öğretmenimizden biri çok ünlü bir gramer ve edebiyat öğretmeni olan Ali Ulvi Elöve’ydi. Bu hocamız aynı zamanda Atatürk’ümüzün de çok sevdiği ve öğrencilerin tören günlerinde ağızlarından düşürmedikleri:

*“Dağ başını duman almış
Gümüş dere durmaz akar
Güneş ufuktan şimdi doğar
Yürüyelim arkadaşlar”*

marş güftesinin yazarıdır. Bu marşı bilmeyen ve söylememiş olan herhangi bir gencimiz yoktur sanırım.

Hemen hemen bütün halkın dilinden düşürmediği:

*“Selvi gibi umutlar döndü birer iğdeye
Geçti Bor’un pazarı sür eşiği Niğde’ye”* sözlerinin yazarı diğer öğretmenimiz Namdar Rahmi Karatay’dır.

Şiirin ilk kıtasının bu son iki dizesi gerçekleşmeyen büyük umutları dile getiren, özdeyiş haline gelmiş bir bölümdür.

Bir gün Namdar Rahmi Bey bizlere çocukluğumuzda başımızdan geçen bir anıyı anlatmamızı isteyen bir tahrir, yani bir kompozisyon ödevi verdi. Bir hafta sonra öğrencilerin hazırladığı ödevleri toplayarak bize öbür hafta derse girdiğinde ilk olarak: “İçinizde Orhan Ülkülü kimdir?” diye sordu.

Prof. Dr. Ali ÖZDEN, Şair: Orhan ÜLKÜLÜ

Ben salonun ön sıralarında oturmaktaydım. Ayağa kalktım. “Benim hocam” dedim. Bir iki saniye beni süzdükten sonra: “Bu yazıyı sen mi yazdın?” dedi. “Evet” dedim.

“Yazınızı çok beğendim. Böyle bir yazıyı yazmış olan kimse-nin sırtını kolay kolay kimse yere getiremez. Siz hikaye de yazarmısınız?” diye sordu.

“Ben hocam şimdiye kadar pek fazla düz yazı yazmadım. Ama benim bazı dergilerde basılmış bir kaç şiirim var.” dedim.

“Aaa” dedi “Ben şiiri çok severim. Onları dinlemek isterim. Bugün yemekten sonra, saat yarımdaya bahçede, okul havuzunun kenarında buluşalım. Bana onlardan birkaçını getir” dedi. “Peki hocam” dedim ve yerime oturdum.

Tam saat yarımdaya Namdar Rahmi Hoca okul bahçesindeki havuzun kenarına geldi. Oturduğum yerden kalkarak kendisini

karşıladım. Ona Varlık dergisinde çıkmış olan “Korsanlar” ve “Asya Şehirleri” isimli şiirlerimi, bir de yayınlanmamış olan “Diyarlar” şiirimi okudum.

Öğretmenim çantasından bir defterle kalem çıkarttı ve bana uzatarak bu şiirleri kendisine bir anı olarak yazmamı söyledi ve ileride yazacağınız diğer şiirlerinizi de görmek isterim dedi. Sonra şöyle bir konuşma da geçti aramızda:

“Sen” dedi “Şu anda Fransızca şubesindesin. Keşke bizim şubede olsaydın. Bizim şubeye girmeyi düşünmedin mi?”

Dedim ki: “Hocam, ben geçen yıl edebiyat şubesinin Türkiye çapındaki imtihanına söylendiğine göre iştirak eden 190 kişinin içinden seçilen 30 öğrenciden biriydim.

Sayın Mustafa Nihat Özön’ün, Sayın Ali Ulvi Elöve’nin ve sizin oluşturduğunuz imtihan heyetinin karşısına çıktım. Mustafa Nihat Özön Hoca bana Cenap Şehabettin’in kişiliği ve sanat değerini sordu. Zaten Cenap Şehabettin’i sevmiş ve iyice incelemiş bir kişiydim. Onun ünlü “Elhân-ı Şitâ (Kış Ezgileri)” şiirinin bir bölümünü ezbere bilirdim. Soruya gereken cevabı verdiğimi sanıyorum. Ama maalesef sizlerin eleyici imtihanınız sonunda imtihanı ancak 9’u kız, 6’sı erkek olmak üzere 15 kişi kazandı. Bu sonuç üzerine Gazi Terbiyenin edebiyat bölümüne girmenin benim için bir hayal olacağını düşündüm ve geceleri bir yıl Fransızca çalışarak Fransızca şubesine girmeyi kendime amaç edindim ve bunda da başarı sağladım.

Namdar Rahmi bunun üzerine: “Fransızca’yı iyi öğrendiğinizi ve Fransız şiirini incelediğinizi takdirde bunun sizin yazacağınız şiirlere de büyük bir katkısı olacaktır.” dedi. O sırada derslere giriş saati geldiği için birbirimizden ayrıldık.

Bu arada bu anımın sonuna şu eklentiye de yapmak gereğini duyuyorum:

Namdar Rahmi Bey’le buluşmamızın ertesi günü öğleden sonra ikinci vakti saat dört, dört buçuk sıralarında ders saatlerinin bitiminde edebiyat şubesinden 5-6 öğrenci Fransızca şubesinin kapısına gelerek beni sordular. Ben okumakta olduğum kitabı kapatarak onları karşıladım. “Edebiyat Hocamız Namdar Rahmi Bey yazdığınız şiirleri bizlere de okudu. Biz de onları çok beğendik. Sizinle tanışmak ve arkadaş olmak için geldik.” dediler.

Beni tanımaya gelen bu arkadaşların içinde Amerika’daki bir eğitimden sonra Ortadoğu Teknik Üniversitesinde profesörlük yapan Hasan Tan ve değerli bir Türk eğitimcisi Profesör

Ferhan Oğuzkan’ın kardeşi, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde rektör muaviniği yapmış olan Turhan Oğuzkan da vardı.

Onların arasında TBMM’de senatörlüğe kadar yükselmiş olan değerli bir siyasetçi İskender Cenap Ege de bulunmaktaydı.

İçlerindeki Edibe Hanım isminde bir kız öğrenci bana: “Siz” dedi “Orhan Bey asıl isminizi yoksa saklıyor musunuz? Siz şair Orhan Veli olmayasınız”. Dedim ki: “Ben Orhan Veli değilim, keşke o olsaydım.”

Edibe Hanım okuldan mezun olduktan sonra şair İlhan Berk’in eşi olmuş ve bütün ömrünce onun yanında edebi çalışmalarını sürdürmüş, kitap yazmış, kitap çevirmiş, bir yazar olmuştur.

Bu kişilerle dostluğum senelerce sürmüştür.

Bu değerleri tanımamda vesile olan Namdar Rahmi Hocamızı her zaman minnetle anmışımdır. Bugün yaşasaydı, yaşamış olsaydı herhalde ona gösterebileceğim daha başka şiirlerim de var. Keşke yaşasaydı ve ona ben “işte hocam sizin değer verdiğiniz bu öğrenciniz sizin beğeneceğiniz bazı eserler meydana getirmiştir” diyebilirdim.

Bu satırları okuyanlar belki merak edeceklerdir. Acaba Orhan Ülkülü, Namdar Rahmi Hocasına nasıl bir tahrir vazifesi vermiştir ki hocası bu yazısını çok beğenmiş ve böyle bir yazıyı yazarın sırtını kimse yere getiremez demiştir.

Ben 1922 yılında Balıkesir’in Başçeşme mezarlığının yakınında bir evde doğdum ve hemen hemen 40 yaşına kadar askerlik ve yüksek tahsilim dışında bu evde yaşadım. Daha sonra yaşamımı çeşitli görevlerde olmak üzere Ankara’da sürdürdüm.

Bugün 88 yaşındayım. 21-22 yaşlarımdaki yazı yeteneğimin bütün gücünü muhafaza edebildiğimi sanmıyorum. O gün Sayın Namdar Rahmi Bey’in beğendiği yazıyı size şu anda ancak kabataslak hatlarıyla aktarabilirim. Ona verdiğim anı yazısı kısaca şöyle:

“Bir yaz tatili. Başçeşme sokağı bütün komşu çocuklarının ve benim her gün oynadığımız bir yerdi. Kimi günler evde yapılmış bir çaput topun peşinden koşar, sokağın döşeme taşlarına çarparak yaraladığımız kanayan parmaklarımızın acısını bile duymazdık.

Bazen çelik çomak oynardık. Bazen bir köşeye çivi çakıp, çivinin üstüne koyduğumuz parayı 4-5 metrelik bir uzaklıktan sırayla ceviz atarak düşürmeye uğraşır, para düşünceye kadar

orada toplanan cevizler yani çocuk diliyle kozlar parayı düşürenin hakkı olurdu. Kız arkadaşlarımız kareler çizerek pel-dem denilen bir oyuna kendilerini kaptırırlardı.

Bir gün, Havran - Edremit şosesine giden yolla Başçeşme mezarlığının önündeki ufak meydanı birleştiren tahta bir köprü-nün ayağı dibindeki dere kıyısına atılan çöpler içinde bir ya-nı toprağa gömülmüş bir bölümü açıkta kalmış parlak bir de-mir parçası gözüme çarptı.

Bu demir parçası bir bisikletin ön takımı yani gidonuydu. Bir hazine bulmuş gibi sevindim. Hiç olmazsa uzaktan gıptayla baktığım bir bisikletin bir parçasının şimdi sahibiydim. Çün-kü ben bir bisiklet alabilecek varlıkta bir ailenin çocuğu de ğil-dim. Zaten bizim sokakta di ğer çocuklar da benimle aynı ka-deri paylaşıyorlardı. Hepsi yoksul ailelerin çocuklarıydı.

Bisikletin tekerlekleri ve di ğer aksamı yoktu. Bu parçayı geti-rip Başçeşme'den akan suyun altında iyice temizledim ve ar-kadaşlarımın yanına bir zafer kazanmış gibi sevinçle koşarak "bakın ben ne buldum" diye göstermeye gittim. O zamanlar bizim arkadaşların hepsi 6-7 yaşlarında çocuklardı. Ben de onların akranyıdım.

Bu bisiklet parçasını gösterirken hepsi başıma üşüştiler. Me-raklı gözlerle bakıyorlardı. Bizim orada o sokakta bisikleti olan bir tek çocuk yoktu. Aslında di ğer mahallelerde de an-cak varlıklı birkaç ailenin çocuğunun bisikleti olurdu. Zaten savaş biteli yalnız 7-8 yıl olmuş, bütün memleket yaygın bir yoksulluk ve yokluk içindeydi.

Arkadaşlardan birisi burun kıvrarak: "Ne bakınıp duruyorsu-nuz. Bu bir velespit parçasıdır. Bu öyle sevinilecek bir şey de ğil, hadi oyunumuza dönelim" dedi. Başka bir arkadaş: "Ha-yır hayır. Buna velespit de ğil, buna şeytan arabası derler" di-ye bir bilgicilikte bulundu.

Ben: "İsterseniz arkamdan tutunarak gelin, bir bisiklete bin-miş gibi koşalım" dedim. Bu önerime kimse yanaşmadı. Yal-nız başıma "dat dat dat" diye korna sesini taklit ederek soka-ğın bitimine kadar koşarak bir tur yaptım. Bir arkadaş o sıra-da oynamakta oldu ğu oyunundan ayrılarak bana katıldı. İkin-ci turdan sonra di ğerleri de teker teker bisiklet kornası çalar gibi yaparak koşuya katılmış oldular. Bu turlarımız zevk ve neşe içinde birkaç defa daha devam etti. Zaten akşam da ol-muştu. Evlerimize dağıldık. Herhalde o gece hepimiz yattığı-mız yeri be ğendik.

Sabahleyin uyandı ğımda babamın işe gitmesinden sonra so-

lu ğu sokakta aldım, tabii elimde bisiklet parçası da olmak üzere. Benden önce çıkmış olan birkaç arkadaşım da vardı. Onlarla ilk turu da yaptıktan sonra birer ikişer toplanan arka-daşlarla turumuzu taa mahallenin yaşlı bakkalı Bakkal Mah-mut'un dükkanına kadar uzatarak geri döndük.

Di ğer varlıklı mahallelerdeki zengin çocukların bisikletlerine hayranlıkla bakan bu yoksul sokağın bu fakir çocukları, bu bi-siklet parçasını elinde bulunduran bana gıptayla bakıyorlardı.

Sanki ben onların açısından daha mutlu, daha varlıklı, daha zengin bir çocuk olmuştum. Bu duygularını sezdiğim için bu demir parçasını sırayla onlara da vererek onları sevindirdim. Sokağın uzak evlerinden çıkmış çocuklar bizim bu neşeli ko-şumuza şaşkın gözlerle bakıyordu.

Bir süre sonra koşmalarımız tavsadı ve bu parçayı bahçenin bir köşesine bırakıp eski oyunlara döndüm. Birkaç gün son-ra birden bire kafamda bir fikir belirdi.

Yeniden bisiklet parçasını bıraktığım köşeye doğru yürüdüm, tekrar onu elime aldım. Orta kısmındaki bir boru gibi uzanan kısmı bir top namlusu yapmayı düşündüm. Babamın evdeki mengesine sıkıştırarak, dip tarafına eğeyle sözde namlu-nun fitil deli ğini açtım. Böylece bu bisiklet ön takımının bo-rusu bir namluya benzedi.

Biz bir ara arkadaşlarla beraber Ramazan günlerinde oruç aç-ma zamanlarını bildiren topu görmeye Hıdırlık bayırına çık-mıştık. Onun için bir top namlusunun nasıl oldu ğunu biliyor-dum. Topu ateşleyen ve aynı zamanda bekçilik eden adam bi-ze onun Kırım harbi sırasında Sivastopol muharebesinden kalma bir top oldu ğunu söylemişti. Bu ağızdan dolma bir toptu. Bekçi her akşamüstü onu ateşleyip oruç tutan insanla-ra iftar saatini bildirmekteydi ve topun güçlü sesi taa uzaklar-dan duyulurdu.

Orda yerlere saçılmış olan yarı yanmış bez parçalarından, ba-rutun bu bez parçalarıyla namlunun dip kısmına kadar sıkış-tırılmış oldu ğunu, dipteki delikten de barutun bir fitille ateş-lendi ğini gene bu bekçiden öğrenmiştik.

Bekçinin anlattıklarına uyarak, bisiklet dümeninin borusun-dan yaptığım namlunun içine sinema şeritlerinden küçük parçalar halinde birçok şeridi tıktım ve onları çaputla sıkıştı-rdım. Çünkü sinema şeritlerinin çok çabuk ateş alan yanıcı bir madde oldu ğunu biliyordum. Onları barut gibi kullanmayı düşündüm. Bir şerit parçasını bükerek fitil yaptım ve açtığı-m deli ğe soktum. Bunu mutfaktan getirdi ğim kibritle ateşleye-

cektim. O sırada iyi ki annem evde yoktu, bir komşudaydı, yoksa kibritle oynamama kızardı.

Artık topum ateşlenmeye hazırdı. Ama onu ateşlerken namlunun patlayıp paramparça olabileceğini düşünerek kendimi emniyete aldım, korka korka fitili uzaktan ateşledim. Patlamanın şiddetini duymamak için kulaklarımı da, gözlerimi de kapattım. Zaten ne olur ne olmaz diye topumun namlusu önünde durmamaya özellikle dikkat etmiştim.

Şerit bir cızıltı çıkararak yanmaya başladı. Ses kesildiğinde gözlerimi açtığım vakit onun tamamen sönmüş olduğunu gördüm. Ama topum patlamamıştı.

Düşündüm ki fitil kısa gelmiştir; bu yüzden patlamamıştır diye uzun bir fitil yaptım. Yine aynı emniyet önlemlerimi alarak çekine çekine kibritle fitili ateşledim ve yine olabilecek bir büyük patlamayı ıstımemek, duymamak için kulaklarımı ve gözlerimi kapattım. Şerit fitil cızırtı çıkararak bir anda topumun deliğinde sönüp kaldı. Anlaşılan şerit delik içinde hava alamadığı için sönüp gidiyordu ve diğer şerit parçaları ateş almıyordu.

Bundan da barut olmadan bu topun patlamayacağını anlayıp bu bir işe yaramaz, çakar almaz silahı mendenen çıkarıp götürüp köprüünün dibindeki çöplüğe, o eski yerine fırlatıp attım ve arkama bakmadan arkadaşlarımın oyunlarına katıldım. Benim silah yapıcılığım böyle bir başarısızlıkla son buldu ve bir daha da böyle bir girişimde bulunmadım.

Ancak bilinmeyen bir geçmişin kalıntısı olan bu bisiklet parçasını attığım yerden hangi düşünceyle bilmiyorum yeniden geri almak için gittiğimde o yerinde yoktu. Ona göz koymuş bir çocuk tarafından alınıp götürülmüş olabilir.

Giyinişinden ve tavrından yoksul olduğu belli olan bir çocuğu, lastikleri kabaklaşmış, boyası dökülmüş, külüstür bir bisikleti büyük bir mutluluk ve neşe içinde sürerken ve kendinden geçmişçesine onun pedalını bütün gücüyle çevirirken gördüğümde, çocukluğumda bir çöplükte bulduğum bisiklet parçasıyla kendime ve arkadaşlarım olan sokağımızın yoksul çocuklarına ne kadar neşeli saatler yaşattığımı hatırlarım. Bu yoksul çocuğun bisikletini sürerken duyduğu sevinçte ve çocukluğumdaki o bisiklet parçasının bana verdiği mutlulukta bir acının da gizli olduğunu sezerim.

Hayatımda bu üzüntü ve mutluluk karışımı duyguyu birçok kereler hissettim. Daha sonraki senelerde bana gösterdiği ilgi, verdiği değer, cesaret, aşıladığı güven dolayısıyla Namdar Rahmi Hocam sanki her zaman yanımdaydı. Değerli Hocamın o onurlandırıcı öngörüsünü gerçekleştirememiş olmanın üzüntüsünü hep duymuşumdur. 80 yılı aşkın bir zaman önce yaşamış olduğum bir ömür kesitini aktarırken duyduğum bu buruk mutluluk bu dünyadaki yolculuğumun sonuna kadar sürüp gidecek.

Eylül 2010

HİPOKRAT ÖNCESİ TIP Filozof-Bilim Adamları

Antik Girit kavanozu (MÖ 2. binyılın başları), deniz manzaralarıyla süslenmiş Ege kaplarına tipik bir örnek. İlk zamanlardan beri Yunanlılar yaşamlarını denizden kazandılar. İlk filozofların bütün yaratıkların başlangıcının deniz olduğu sonucuna varmalarına şaşmamak gerek. Archaeological Museum, Heraklion, Girit